

§ 64 Hållbart skogsbruk

STEN PERSSON:

Ordförande! Jag talar för utskottet och tillstyrkan av utskottets förslag om att motionerna 2012:9 och 2012:11 ska avslås. Låt mig inleda med ett tack till Ylva Wahlström och Marie-Helena Fjällås för era motioner som gett oss möjligheten att diskutera detta viktiga ämne.

Svenska kyrkan ska i sin förvaltning av prästlönetillgångarna självklart ta ett stort miljöansvar. Vi gör det utifrån vårt ansvar för skapelsen men också för att vi tror att ett högt miljökunnande är ekonomiskt försvarbart. Som framgår av bakgrundstexten är allt skogsbruk i prästlönetillgångarna certifierat enligt PEFC respektive FSC, eller enligt båda. Frågan hör enligt kyrkoordningen egentligen hemma på stiftsnivå, då förvaltningen av prästlönetillgångarna hanteras av respektive stift. Stiftens egendomsförvaltningar samarbetar i miljöarbetet liksom på många andra områden, för att vi vet att vi tillsammans har större kunskap än var och en för sig. Det finns inget enkelt svar som löser bevarandet av alla värden i form av biologisk mångfald, ett minimum av miljöpåverkan samt hänsynstagande till kulturmiljövärden och människors rätt att vistas i marker enligt allemansrätten, minskad påverkan på klimatet genom utsläpp som kan kopplas till våra aktiviteter i skogsbruk och jordbruk.

I en historisk tillbakablick har inte alltid skogsbruket skett med det allmännas bästa för ögonen. Under 1800-talets andra hälft i samband med sågverksindustrins framväxt längs norrlandskusten skedde rovdrift genom så kallad dimensionshuggning. Det innebar att man tog ut alla mogna grova träd i en första våg, detta i tro att övriga träd skulle växa till sig. Nästa gång man behövde timmer högs de då grövsta träden. Det fanns inga krav på återbeskogning eller ens en skogsbrukslag som reglerade svenskt skogsbruk. Detta skogsbruk kan sägas vara någon form av kontinuitetsskogsbruk, som föreslås av motionärerna i motion 2012:11. Jag kanske också får påminna om det skövlingsskogsbruk som från och till har präglat vårt land vad gäller framtagande av träkol, för järnbruksindustrins behov, behov av ved för tillmätning i gruvdrift och svedjebränning av skogsmark för odlingsmark att så rågen i. En variant av skogsmissbruk var betesdrift i västra Småland och Hallands skogsbygder, som skapade stora ljunghedar. Men det var andra tider och folk kämpade för sin överlevnad.

Historien har mycket att lära oss, men då måste vi också sätta oss in i den och ta vara på erfarenheter som vunnits, positiva och negativa. Mycket av det som upplevs negativt med modernt skogsbruk kan knytas till en period som tidsmässigt kan sättas till tiden för mekaniseringen av svenskt skogsbruk eller 1960-talet och framåt. Då gjordes många kalhyggen, som inneburit svåra miljöer och naturvårdsmässiga tillkortakommanden. Dessutom fanns det stora sammanhängande arealer i samma utvecklingsfas. De behövde åtgärdas efter att tidigare emulsionshuggningar sänkt virkesråd och lämnat efter sig fel trädslag.

De två skogsskötselmetoder som är vetenskapligt beprövade bygger båda på att en trakt i taget avverkas. Med trakt menas en avverkad yta, men det behöver inte vara en kal yta, för att prata i klartext. Den ena metoden benämns i dagligt tal för kalhyggeskogsbruk, den andra blädningsskogsbruk. Skillnaden dem emellan är en fråga om storleken på ytan som avverkas samt att kontinuitetsskogsbruk kräver fullskiktad skog, som är en mindre vanlig skog. Kontinuitetsskogsbruk i tallskog medför att resultatet blir granskog. Det, bland annat, lärde vi oss av dimensionshuggningar på 1800-talet. Kontinuitetsskogsbruk förutsätter också att det blir ingrepp i samma område flera gånger per tidsenhet. Det går åt en längre

sträcka att samla ihop fullt lass och därmed mer spår i terrängen per kubikmeter virke.

Jag tänker ha en spännande fortsättning i mitt andra inlägg.

PATRIK EHN:

Herr ordförande! Förra motionen, 2012:19, gällde kulturvården. Dessa motioner, 2012:9 och 2012:11, handlar om naturvården och om att förvalta Guds skapelse, som även föregående talare påpekade. Som jag själv påpekade i mitt förra anförande lever den moderna människan i alltför hög grad i nuet på ett sätt som inte är hälsosamt för själen. Denna livsstil påverkar inte bara oss själva som människor utan också vår miljö.

Svenska kyrkan är Sveriges femte största skogsförvaltare och med det följer givetvis ett stort ansvar. Stiftelsen Skogsbrukets forskningsinstitut konstaterar att Svenska kyrkan tar detta ansvar. Skogsbruk kan vara både ekologiskt och ekonomiskt hållbart och kontinuitetsskogsbruket visar att detta är möjligt. Det handlar, precis som inom kulturvården, om att förstå den viktiga länken mellan gårdag och morgondag och mellan forntid och framtid, om man så vill.

Liksom utskottet tycker jag, att Svenska kyrkan har en hög ambition inom skogsvårdsområdet. Därför yrkar jag också bifall till utskottets förslag.

LENNART KJELLIN:

Herr ordförande! Det land som vi har förmånen att leva och verka i är ett kulturlandskap format av människor framför allt under de senaste 1000 åren. Svenska kyrkans skogar, där förvaltningen är delegerad till de 13 stift, bör också i framtiden skötas klokt och framsynt. Det är i första hand en affärsmässig ekonomisk förvaltning, där ett trakthyggesbruk är en väl beprövad och genomforskad modell. Modellen fungerar som uthållig råvaruförsörjning till industri och som energi i form av skogsbränsle till värmeverk.

Stora överskott i kyrkans verksamhet har under åren levererats och kan framledes fortsätta att göra det, om vi håller fast vid nuvarande modell. Kontinuitetsskogsbruk i olika former har provats under mer än 50 år under 1900-talet. Det ledde till dåliga resultat när det gällde produktion och ekonomi. Exempel på det är den så kallade gröna lögnen i Norrlands inland på 1950-talet. I Tyskland och Österrike minskar användningen av skogsskötselmetoden blädning och plockhuggning. Där är ändå förutsättningarna att använda sådana metoder betydligt bättre än i Sverige. Att avsätta stora arealer till så kallad fri utveckling får till följd, att skogen inte utnyttjas på ett optimalt sätt. Här kan också nämnas, att välskött växande skog binder koldioxid. Självklart ska trakthyggesbruket bedrivas med hänsyn till natur och miljö. Kyrkans skogar är, som Sten Persson sa, certifierade och det finns både kyrkoreservat och andra naturreservat på kyrkans marker.

Miljöarbetet kan naturligtvis förbättras. Ett problemområde som behöver utvecklas är sönderkörning och spårbildning av tunga maskiner vid avverkning. Men låt oss fortsätta på den inslagna vägen och förvalta och utnyttja den ur flera synpunkter värdefulla och förnyelsebara resurs kyrkans skogar utgör på bästa sätt. Bifall till utskottets förslag.

JAN FRIHEDEN:

Ordförande, kyrkomötesdeltagare, biskopar, ärkebiskop, övriga åhörare! Jag talar för motionärerna och yrkar bifall till motion 2012:9, punkterna 2 och 3, och motion 2012:11, punkt 2. Bakgrunden till detta är att prästlönetillgångarnas förvaltning enligt kyrkoordningen endast anger skälig hänsyn. Det är därför mycket

som behöver göras. Det är kyrkostyrelsen som har det övergripande ansvaret och därmed allas vårt ansvar för skapelsen.

Jag har fått in synpunkter från folk ute i Sverige, som på ett eller annat sätt har drabbats. Även på kyrkans marker har det gjorts misstag. Sten har berättat lite grand om skogens historia på ett jättebra sätt. Jag sitter också med i utskottet, dock bara som ersättare. Jag har, när det gällde motion 2012:11 och avslaget till den, noterat att det skulle hållas ett oktobermöte. Jag kollade upp detta möte, där en man från SLU, Lars Lundqvist, informerade om kontinuitetsjordbruket som han i stort sett inte gillade. Det var dock på en sådan nivå att det nästan var beklagligt, tycker jag. Jag skulle kalla det mullenivå. Jag tycker det skulle vara mer seriöst, när man ska få information om de möjligheter som finns inom skogsbruket och – så att säga – möjligheterna till en fortsättning på ett ansvarstagande för skapelsen.

I förra numret av Kyrkans Tidning står det om hänsynsfullt skogsbruk. Det är en av våra medlemmar, Marie Karlsten, som har beskrivit hur man har avhänt sig till mark till kyrkan och hur man sedan bedrövad så småningom hittade Sörmlandsleden där. Sådana misstag får inte göras. Det är viktigt att detta övergripande ansvar gör, som vi också säger i motionerna, att man tar ansvaret för utbildning av alla dem som behandlar skogarna, och även jordbruket och andra marker. Det är viktigt att vi gör det på ett sådant sätt, att vi inte bara finns där för en kort stund.

Certifieringen ska jag också ta upp. Den tror inte jag på. Den information jag har fått säger är det bara handlar om ett tillfälligt uppehåll. Sedan kan man fortsätta igen. Jag tror på att kyrkan själv måste ta ansvar, åka ut, titta på de bra sakerna och ta till sig dem. Tack.

STEN PERSSON:

Ordförande! Om kontinuitetsskogsbruk är lika med plockhuggning av många och grova träd, kan enligt svensk skogsforskning den metoden användas på två till fem procent av skogsmarken i landet. Vi sköter redan i dag den arealen och mer därtill ur aspekten lönsamt skogsbruk på ett mindre acceptabelt sätt. Vi gör detta av hänsyn till tätorter och dess invånare, som vill ha orörda skogsmiljöer att ströva i och att titta på. Vi gör det av hänsyn till biologisk mångfald. Men låt mig bara säga, att det är mycket vanligt att biologisk mångfald försvinner på grund av igenväxning. Vi behöver frihugga träd och ofta gamla grova träd som kan vara värdar för en mängd arter som är ljusgynnade och lever på barken och i trädens ihåligheter.

De marker som finns inom prästlönetillgångarna är inte bara skogsmark utan även inägojord och betesmark. För betesmarken är det största hotet igenväxningen. Det öppna landskapet säger vi ju alla att vi vill värna. Det är stora arealer som tidigare har varit betesmarker men som växt igen med sly eller blivit allmänt träd- eller buskbeväxta och därmed räknas som skogsmark. Nog vill vi att de hellre ska skötas som just betesmarker än som skogsmark. Övrig skogsareal på 95 till 98 procent ska skötas med *stort* hänsynstagande till natur- och miljövärden, men det får gärna vara ett lönsamt skogsbruk. Jag önskar att vi alla får möjlighet att delta i diskussionen, där modernt skogsbruk visas och debatteras. Allt är inte nattsvart med det nationella skogsbruket som vi bedriver i Sverige och i prästlönetillgångarna.

Så har vi frågan om vi borde avsätta 20 procent av kyrkans skogsmark till fri utveckling. Härom veckan såg jag en uppgift om, att Sverige var sämst i EU med att skydda mark. Endast 13 procent var skyddad enligt en rapport som tagits fram

i EU. En annan uppgift, i Kyrkans Tidning nummer 44 2012, berättar att skyddad mark och frivilligt avsatt mark för naturvårdsändamål uppgår till en fjärdedel av skogsmarken. Ja, mer än 20 procent. Artikeln hänvisar till en webbplats som via kartor visar skyddad skog i landet. Nu ska villigt erkännas att fri utveckling inte alltid är positivt. Nej, jag hoppas att motionären är medveten om, att fri utveckling betyder just fri utveckling. Där får inga ingrepp göras, inte ens för att öka möjligheten för en rik biologisk mångfald. Till exempel kan man inte elda skog eller bränna den där, men en del av certifieringskraven är att vi ska ha brandfält. Det är trots allt lämpligast där vi har kalavverkad mark eller där vi har tagit bort de träd som står för mest ekonomiskt värde. Därefter tänder vi eld på ris och sådant som är kvar och då kan vi få blommor som brandnäva och svedjenäva att komma upp till ytan igen, med 60 till 100 års mellanrum. Tack.

JAN FRIHEDEN (REPLIK):

Jag skulle bara vilja säga det som inte är sagt här. Jag har följt med i skogsutvecklingen. 1980–1984 satt jag i Naturskyddsföreningens riksstyrelse för att jobba mot skogsbruket. Det var först när det blev skydd av gammelskog och sådant – det kom så sent som 1979 för de här § 3-skogarna – som det blev likställt mellan produktionsmålen och miljömålen. Kyrkan har ju möjlighet att avsätta dessa reservat också som kyrkomark. Jag tyckte det var rätt bedrövt. Vissa av stiftens har knappast någon kyrklig mark, men till exempel Skara är jätteduktiga. Tack.

STEN PERSSON (REPLIK):

Utbildning är viktigt och jag vet att vi i egendomsnämndernas gemensamma organisation ENSO kommer att satsa mer på utbildning och förkovra oss framöver. Sedan försöker vi använda den expertis som finns och som bygger på vetenskaplig grund. Ingen har ännu forskat fram någonting om kontinuitetsskogsbruk i Sverige som man kan peka på, men gamla erfarenheter pekar på att det inte är någon framkomlig väg. Vi ska alla hjälpas åt att göra vår förvaltning av prästlönetillgångarna ännu bättre.

JAN FRIHEDEN (REPLIK):

Det finns ju något som heter de fjällnära skogarna. Det var först väldigt sent som de fick skydd. De markerna kan man mycket väl låta ligga och behålla sitt naturvärde. Tack.

IRENE OSKARSSON:

Ordförande! Jag kunde inte låta bli, när jag hör att en av Sveriges mest kompetenta personer som har forskat i 30 år på kontinuitetsskogsbruk avfärdas med en lite fnysning här framme. Lundqvist är en av de bästa vi har i ämnet i Sverige.

Jag har nämligen varit på skogsexkursioner i höst, hur många vet jag inte. Jag har förmånen att delta i miljömålsberedningens arbete. Jag tycker att Svenska kyrkan, vilket jag ibland i de sammanhangen sätter en halv fot i att vara stolt representant för, ska ta åt sig att ni som sköter det här ute i landet gör det riktigt bra. Ni har dessutom skaffat en central kompetens som ni ska vara mycket stolta över. Jag har tyvärr nu tappat namnet eftersom jag är namndyslektiker, men hon är oerhört duktig och välrenommerad i skogskretsar och dessutom kvinna i sammanhanget. Jättekul, tycker jag.

Jag tycker också det är högst väsentligt att lyssna på det Sten sa. Hur vi brukar vår skog är oerhört väsentligt, därför att det handlar om vad vi vill ha den till. Rekreation, bevarande av biologisk mångfald, utveckling av nya möjligheter att

producera energi och så vidare. Det är oerhört viktigt att reflektera över hur vi bäst tar vara på de olika delarna i detta. Att bevara den biologiska mångfalden är kanske inte det som görs bäst med kontinuitetsskogsbruk i den bemärkelse som är den gängse rådande, till exempel. Det finns väldigt mycket att gräva ner i i de här frågorna, men jag kunde inte låta bli att lägga en kommentar. Jag tror att vi ska vara lite ödmjuka i att se att här behövs mer forskning och utveckling, och kyrkan ska vara en aktiv part i det arbetet. Det hoppas jag på. Tack.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 115.